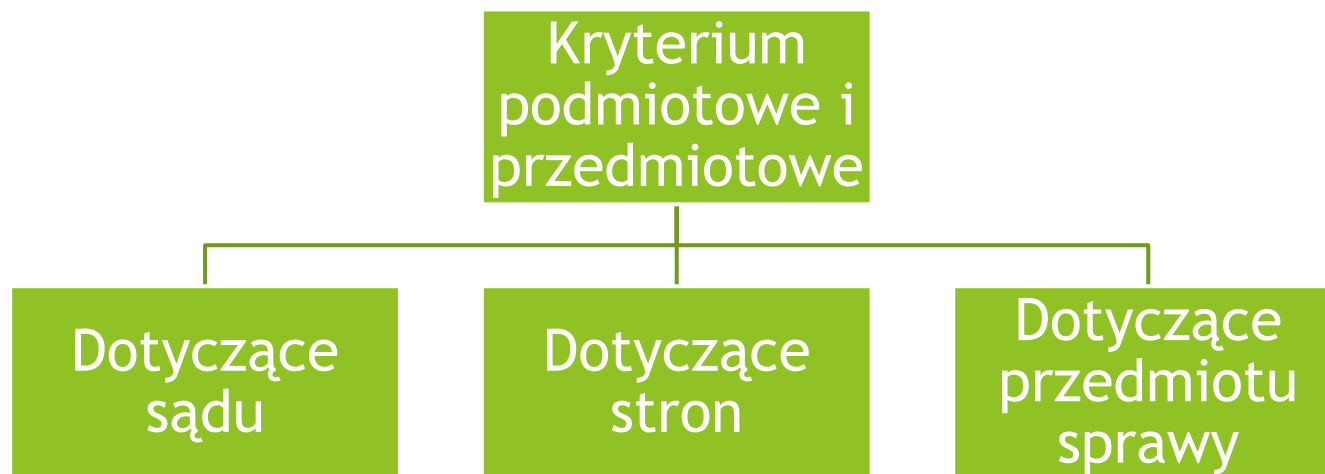

PRZESŁANKI PROCESOWE I PRZESŁANKI MATERIALNOPRAWNE

PRZESŁANKI PROCESOWE

- ▶ Okoliczności (pozytywne lub negatywne) przewidziane przez przepisy prawa, decydujące o możliwości wszczęcia lub dalszego prowadzenia postępowania cywilnego, w celu urzeczywistnienia normy prawa materialnoprawnego poprzez wydanie merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy.
- ▶ Przestanki procesowe warunkują możliwość wszczęcia i prowadzenia postępowania cywilnego.

Podział przesłanek procesowych

Podział przesłanek procesowych

Podział przestąnek procesowych

Kryterium
istnienia lub
nieistnienia

```
graph TD; A[Kryterium istnienia lub nieistnienia] --> B[Pozytywne]; A --> C[Negatywne]
```

Pozytywne

Negatywne

Przesłanki dotyczące sądu

- ▶ Związane są z kompetencją sądu do rozpoznania i rozstrzygnięcia danej sprawy.
- ▶ Droga sądowa (art. 2 k.p.c.),
- ▶ Skład sądu sprzeczny z przepisami prawa (art. 379 pkt 4 k.p.c.),
- ▶ Rozpoznanie sprawy przez sędziego podlegającego wyłączeniu z mocy ustawy (art. 379 pkt 4 k.p.c.),
- ▶ Niewłaściwość sądu rejonowego w sprawie należącej do właściwości sądu okręgowego, bez względu na wartość przedmiotu sporu (art. 379 pkt 6 k.p.c.),
- ▶ Właściwy tryb postępowania (art. 201 i 202 k.p.c.),
- ▶ Właściwość sądu (art. 200 i 202, z wyjątkiem art. 379 pkt 6 k.p.c.),
- ▶ Jurysdykcja krajowa (art. 1097-1116 k.p.c.),
- ▶ Zapis na sąd polubowny (art. 1157 i 1161 w zw. z art. 1165 k.p.c.).

Przesłanki dotyczące stron

- ▶ Zdolność sądowa (art. 64 k.p.c.),
- ▶ Zdolność procesowa (art. 65 k.p.c.),
- ▶ Brak właściwej reprezentacji po stronie powoda (art. 379 pkt 2 k.p.c.),
- ▶ Brak w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem (co uniemożliwia skuteczne podejmowanie czynności procesowych w jej imieniu),
- ▶ Kaucja aktoryczna (art. 1119 k.p.c.),
- ▶ Immunitet dyplomatyczny (art. 1111 § 1 k.p.c.),
- ▶ Immunitet konsularny (art. 1112 § 1 k.p.c.).

Przesłanki dotyczące przedmiotu sprawy

- ▶ Zawistość sporu [*lis pendens*] (art. 379 pkt 3 i art. 192 pkt 1 k.p.c.) - przeszkoda uniemożliwiająca ponowne wytoczenie powództwa odnośnie do przedmiotu, co do którego toczy się już postępowanie przed tym samym lub innym sądem,
- ▶ Powaga rzeczy osądzonej [*res iudicata*] (art. 379 pkt 3 i art. 366 k.p.c.) - występowanie tej przesłanki jest przeszkodą procesową uniemożliwiającą ponowne rozpoznanie sprawy już raz merytorycznie rozstrzygniętej (osądzonej).

Przesłanki procesowe bezwzględne i względne

- ▶ Przesłanki procesowe bezwzględne - powodują bezwzględną niedopuszczalność wszczęcia i merytorycznego rozpoznania sprawy przez sąd (np. brak jurysdykcji krajowej, *res iudicata*, *lis pendens*, *brak drogi sądowej*). Są brane przez sąd pod uwagę z urzędu w każdym stanie sprawy, nie podlegają konwalidacji (art. 202 k.p.c.). Jeśli mają charakter pierwotny - **odrzućcie pozwu** (art. 199 k.p.c.).
- ▶ Przesłanki procesowe względne - są to przesłanki, które sąd uwzględnia na zarzut lub wniosek pozwanego, a także te, których braki mogą zostać uzupełnione w oznaczonym terminie przez strony lub sąd (np. kaucja aktoryczna, zdolność sądowa, zdolność procesowa).

Przesłanki procesowe pozytywne i negatywne

- ▶ Przesłanki pozytywne - ich istnienie warunkuje merytoryczne rozpoznanie sprawy; natomiast ich brak wywołuje ujemne skutki procesowe (np. droga sądowa, zdolność sądowa, zdolność procesowa, jurysdykcja krajowa).
- ▶ Przesłanki negatywne - ich istnienie powoduje natomiast ujemne skutki procesowe (np. *res iudicata*, *lis pendens*, *zapis na sąd polubowny*).
- ▶ Brak przesłanki pozytywnej lub istnienie przesłanki negatywnej będzie stanowić tzw. przeszkodę procesową.

Sanowanie (konwalidacja) przEśłanek procesowych

- ▶ Konwalidacji podlegają przesłanki procesowe względne, z uwagi na fakt, że nie wyłączają one możliwości merytorycznego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy.
- ▶ **SANOWANIE PRZESŁANEK DOTYCZĄCYCH SĄDU**
- ▶ **art. 200 § 1 k.p.c.** [nowe brzmienie od 7.11.2019 r.!] - przesłanka braku właściwości sądu -> przekazanie sprawy sądowi właściwemu,
- ▶ **art. 201 § 2 k.p.c.** (przesłanka dotycząca właściwego trybu postępowania -> sąd rozpozna ją w trybie właściwym lub przekaże ją właściwemu sądowi do rozpoznania w takim trybie)

Sanowanie (konwalidacja) przEśłanek procesowych

- ▶ **SANOWANIE PRZESŁANEK DOTYCZĄCYCH STRON**
- ▶ Konwalidowane mogą być przesłanki, tj.: zdolność sądowa, zdolność procesowa, właściwa reprezentacja, immunitet dyplomatyczny oraz immunitet konsularny,
- ▶ Zdolność sądowa, zdolność procesowa, właściwa reprezentacja -> art. 199 § 2 k.p.c. oraz art. 70 i 71 k.p.c.,
- ▶ W przypadku immunitetu dyplomatycznego i konsularnego -> zrzeczenie się immunitetu sądowego w stosunku do osoby, która się nim legitymuje w sposób wyraźny przez państwo wysyłające (art. 1114 § 1 k.p.c.).

Sanowanie (konwalidacja) przEśłanek procesowych

- ▶ **SANOWANIE PRZESŁANEK DOTYCZĄCYCH PRZEDMIOTU SPRAWY**
- ▶ Przestánka *lis pendens* może być konwalidowana jeżeli wcześniej wytoczone w sprawie powództwo zostanie umorzone, powód cofnie pozew, lub wydanie wyroku z innych przyczyn stanie się zbędne lub niedopuszczalne (art. 355 § 1 k.p.c.).

Skutki braku przesłanek procesowych

- ▶ Skutki braku przesłanek procesowych zależą od tego, czy brak ten miał charakter pierwotny, czy wtórny, a także od tego, czy przesłanka ta miała charakter bezwzględny, czy względny.

Skutki braku przesłanek procesowych bezwzględnych

- ▶ Jeżeli ich brak został stwierdzony przy wszczęciu postępowania, będzie to skutkowało odrzuceniem pozwu lub wniosku.
- ▶ Odrzucenie pozwu lub wniosku z urzędu następuje w przypadku stwierdzenia:
 - ▶ Niedopuszczalności drogi sądowej (art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.),
 - ▶ *Lis pendens* (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.),
 - ▶ *Res iudicata* (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.),
 - ▶ Braku jurysdykcji krajowej (art. 1099 k.p.c. z zastrzeżeniem art. 1104 § 2 i art. 1105 § 5 k.p.c.).
- ▶ Jeżeli przesłanka procesowa bezwzględna odpadnie w trakcie toczącego się postępowania, spowoduje to umorzenie postępowania.

Skutki braku przesłanek procesowych bezwzględnych

- W sytuacji, kiedy sąd I instancji rozpozna sprawę, mimo braku przesłanek procesowych bezwzględnych (tj. niedopuszczalność drogi sądowej, *lis pendens*, *res iudicata* - > art. 379 pkt 1 i 3 k.p.c.), będzie to stanowić podstawę do **stwierdzenia nieważności postępowania w postępowaniu apelacyjnym**. W takiej sytuacji zgodnie z przepisem art. 386 § 3 k.p.c., gdy sąd II instancji stwierdzi, że pozew należało odrzucić albo zachodziła podstawa do umorzenia postępowania, sąd uchyli wyrok oraz odrzuci pozew lub postępowanie umorzy.

Skutki braku przesłanek procesowych bezwzględnych

- ▶ W sytuacji, kiedy sąd I instancji rozpozna sprawę, mimo braku przesłanek procesowych bezwzględnych stanowi to również podstawę do skargi kasacyjnej czy wznowienia postępowania art. 400 i nast. KPC
- ▶ Art. 96. § 1. USATWY O SĄDZIE NAJWYŻSZYM:

Sąd Najwyższy na wniosek Prokuratora Generalnego unieważnia prawomocne orzeczenie wydane w sprawie, która w chwili orzekania ze względu na osobę nie podlegała orzecznictwu sądów polskich lub w której w chwili orzekania droga sądowa była niedopuszczalna, jeżeli orzeczenie to nie może być wzruszone w trybie przewidzianym w ustawach o postępowaniach sądowych.

Skutki braku przesłanek procesowych względnych

- ▶ W wypadku, w którym sąd stwierdzi brak przesłanki procesowej podlegającej konwalidacji, **wyznaczy odpowiedni termin na jej uzupełnienie lub wyda postanowienie o zawieszeniu postępowania.**
- ▶ Sąd zawiesza postępowanie z urzędu w razie śmierci strony lub jej przedstawiciela ustawowego, utraty przez nich zdolności procesowej, utraty przez stronę zdolności sądowej lub utraty przez przedstawiciela ustawowego charakteru takiego przedstawiciela (art. 174 § 1 pkt 1), a także jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej stroną zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie (art. 174 § 1 pkt 2 k.p.c.).
- ▶ Zgodnie z art. 199 § 2 k.p.c., z powodu braku zdolności sądowej jednej ze stron albo zdolności procesowej powoda i niedziałania przedstawiciela ustawowego lub braku w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem, uniemożliwiającego jej działanie, **sąd odrzuci pozew dopiero wówczas, gdy brak nie będzie uzupełniony zgodnie z przepisami kodeksu.**

Skutki braku przesłanek procesowych względnych

- ▶ Sąd bierze pod uwagę wyłącznie na zarzut pozwanego przesłanki takie jak: istnienie zapisu na sąd polubowny (art. 1165 § 1 k.p.c.), wyłączenie jurysdykcji krajowej na podstawie umowy derogacyjnej (art. 1105 § 6 k.p.c.) oraz kaucję aktoryczną (art. 1121 § 1 k.p.c.).

Przesłanki materialnoprawne

- ▶ Okoliczności, które decydują o istnieniu lub nieistnieniu stosunku prawnego lub prawa, wynikających z przepisów prawa materialnego.
- ▶ Niemożliwe jest określenie ich zamkniętego katalogu.
- ▶ Zalicza się do nich m. in. legitymację procesową, interes prawny, wymagalność roszczenia, zaskarżalność roszczenia, sprzeczność z zasadami współżycia społecznego.

Skutek braku przesłanek materialnoprawnych

- ▶ Brak przesłanek materialnoprawnych skutkuje **oddaleniem powództwa** (nawet pomimo faktu istnienia przesłanek procesowych warunkujących dopuszczalność wszczęcia i prowadzenia tego postępowania).